

INTERVJUU

Eelmises meie lehes panite ehk artiklis "Mahavaikitud riigikontrollist" tähele huvitavat lõiku: "Häädemeeste vallavalitsus on asutajaliige SA-s Luitemaa, mis tegeleb Luitemaa Looduskaitseala arendamisega." Kuivõrd tegemist on otseselt roheline mõtlemise huviorbiiti puutuva nähtusega, siis otsustasime intervjuuerida SA Luitemaa juhatuse liiget Moonika Ani, kes muide esindab sihtasutust üksinda! Kuid kõigepealt selgitavat infot, millest lähtuvalt koostati ka suures osas küsimustik.

Vastavalt Pärnu Maakohtu registriosakonna andmetele (seisuga 07. 05. 2007), asutati SA Luitemaa Häädemeeste vallavalitsuse poolt 14. 09. 2005 aadressil Häädemeeste alevik, Pärnu mnt. 13 – sissemaksiga 0 krooni.

SA eesmärgid on:

1. Luitemaa looduskaitseala ja hoiuala kaitsekorralduskavades ettenähtud tegevuste elluviimine.
2. Nõustamine, konsultatsioon ja koolitus.
3. Arenguprojektide koostamine ja nende elluviimiseks finantsallikate leidmine.
4. Piirkonna turismiteodete arendamine.
5. Infrastruktuuri arendamine ja rajamine.

1. Nagu teada, on sihtasutusel (edaspidi SA) Luitemaa ka kolmeliikmeline nõukogu. Palun tutvustage, kes sellesse kuuluvad ja kes on nõukogu esimees?

Vastus: SA Luitemaa nõukogu liikmed on Külliki Kiiver; Ly Lehemets ja Toomas Abel.

2. Kas Teie kui SA juhatuse ainuliikme ja nõukogu esimehe (ning liikmete) ametikohad on palgalised?

Vastus: Ei, SA juhatuse ja nõukogu töö on vabatahtlik töö, mida ei tasustata ega kompenseerita.

3. Oma tegevuses peate lähtuma nõukogu otsustest. Mitu koosolekut on see senini pidanud?

Vastus: Nõukogu on pidanud seni 6 koosolekut.

a) Kas see on kinnitanud Teie poolt esitatud SA arengukava?

Vastus: Ei ole, SA arengukava on koostamisel.

b) Kas see on kinnitanud SA 2006. ja 2007. aasta tegevuse eesmärgid ja tegevuskavad?

Vastus: SA eesmärgid on kinnitatud põhikirjas.

c) Kas see on kinnitanud SA 2006. a. auditeeritud aruande ja eelarve?

Vastus: SA-l puudub eelarve, sest SA esitatud projekti pole rahastatud ning SA pole KOVlt toetust taotlenud.

d) Kas see on kontrollinud SA raamatupidamise õigsust, varade olemasolu?

Vastus: SA korraldab oma raamatupidamist nagu riigi konsolideerimisgruppi kuuluv sihtasutus. Aruandlus Rahandusministeeriumile on kvartaalne. Aastaruanne esitatakse hiljemalt 30. 06. 2007.

4. Millised on õigupoolest üldse SA varad tänase seisuga?

Vastus: SA Luitemaa varad on hetkel sülearvuti (üks tk) ning murutraktor (üks tk), lisaks sellele ka volitus korraldada Eesti riikliku arengukava EL struktuurifondide kasutuselevõtuks ühtse programmdokumendi 2004-2006 meetme 4.2 keskkonnaalase infrastruktuuri arendamise

raames läbiviidava projekti „Luitemaa LK taastustööd ja kaitsekorralduskava rakendamise I etapp” raames soetatavate loomade hooldamist, hoolduslepingute sõlmimist ning järeelvalve teostamist.

Hetkel on sõlmitud hooldamislepingud Tautsi taluga, Olev Kaldasega, Tanel Kollaga, Ene Hundiga.

P.S. ERDF projekti raames soetatud loomad on asendusloomad nende loomade asemele, kes hukkusid 2005. a jaanuaritormi tõttu.

5. Kes on SA audiitor?

Vastus: Sihtasutuse audiitor on Lembar Kivastik.

6. 17. aprillil möödus aasta Teie ametisseastumisest. Tahaksime teada Teie tegutsemise tulemustest SA-s 2006.aastal. Kuidas Te näiteks tagasite Luitemaa looduskaitseala ja hoiuala kaitsekorralduskavades ettenähtud tegevuste elluviimise?

Vastus: 2006. aasta augustis koostas ning esitas SA Luitemaa koostöös LKK Pärnu-Viljandi regiooni Norra ja EMP finantsmehhanismide üksikprojektide taotlusvooru projekti „Külatajate ohjamine vastavalt taluvuskoormusele Luitemaa looduskaitsealal”. Terve aasta vältel tehti koostööd LKK Pärnu-Viljandi regiooni töötajatega, talgute korraldamise ning kaitsekorralduskavas ette nähtud tegevuste (nt kaitseala tähistamine, raba veetaseme taastamine jms) elluviimiseks ja korraldamiseks – tegevusi rahastas Pärnu-Viljandi regioon, SA Luitemaa aitas tegevuste korraldamisel vabatahtliku tööga kaasa. Kuna looduskaitseala valitseja on Keskkonnaministeeriumi Pärnumaa Keskkonnateenistus ning kaitset korraldab asutus on Looduskaitsekeskuse Pärnu-Viljandi regioon, näeb juhatuse kaitsekorralduskavas ettenähtud tegevuste elluviimisel SA osa vaid koostööpartnerina, mis vajadusel ja võimalusel abistab projekte ja toetuse taotlusi koostada ning projekte ellu viia.

7. Millist nõustamist, konsultatsioone ja koolitust SA osutas?

Vastus: Hetkel ei ole SA Luitemaa nõustamist, konsultatsioone ega koolitust osutanud.

8. Missuguseid arenguprojekte koostati ja kuidas leidsite nende elluviimiseks finantsallikaid? Kui suurte summadega oli tegemist?

Vastus: Vt. Punkt 6

9. Kas oli tegu ka turismi arendamisega meie vallas?

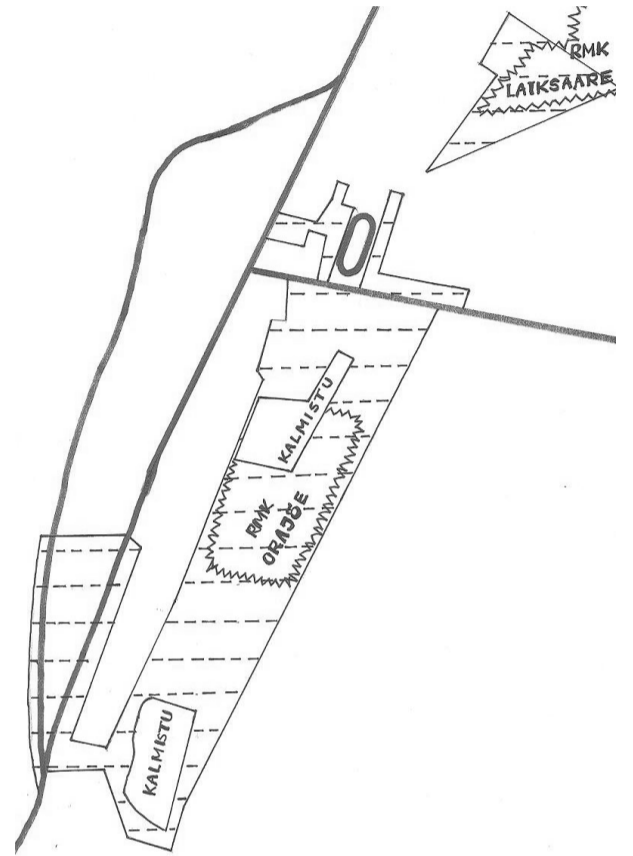
Vastus: SA Luitemaa ei ole senini osalenud turismi arendamisega seotud projektides.

10. Mismoodi tegeleti infrastruktuuri arendamise ja rajamisega?

Järg lk. 4

TALGUTEST JA SUVEST

Häädemeeste roheline koos IRL-i kohaliku osakonnaga võtsid kätte ja tegidki 12. mail aleviku männikud prahist puhtaks. 20 inimesega koristasime nii vallavalitsuse, Orajõe metskonna kui ka tubli osa Laiksaare metskonna metsi, samuti erametsade teeveered. Allpoolsel skeemil näete seda pinda katkendjoonega viirutatult.

Eriti rabas (sõna otseses mõttes) sodi rohkusega männik, mis jääb Männi kohviku ja staadioni vahele. Sulaselgelt oli tegu koolinoorsoo poolt loodusesse loobitud kraamiga; sh. ka tühi õlletaara ja suitsupakid, rääkimata kommi-küpsisepaberitest ning kokapudelitest. Ühest põõsast leidsime isegi väljalõike kooli töövihikust – pealkirjaga "Kuidas elada loodussõbralikult?"(!!!). Seal olid kõik lahtrid kenasti täidetud, jänni oli jäädud vaid viimase punktiga: "Miks on vaja jäätmeid koguda ja taas uuel kujul kasutusele võtta?" Oh milline ebaõnn! Häädemeeste Keskkoolis võiks küll töövihikute täitmist paremini juhendada, nüüd õpilane vaeseke viskas meelehärmiga kesk- konnateadmiste ülesandelehe lihtsalt minema...

Mis puutub alevi elanike osavõttu oma kopsude (männimetsad seda ju ometi on!) korrastamisse, siis oli see olematu. Täiesti ootamatu, et isegi kõik erametsaomanikud jäid aktsioonist kõrvale, ometi pakkusime neile tasuta prahi äravedu. Huvitav, milline võltshäbi sundis seda küll tegema? Kas arvamine, et niikuinii neil rohelistelt ja IRL-il ei tule sellest jamast midagi välja? Või hoopiski hirm, et keegi kaebab vallavanemale ära – näe, see ja too toetavad nüüd neid vastalisi? Oi seda jänese arga mõtteviisi, millest meie vallas veel vist niipeagi jagu ei saada...

Oli kuidas oli, kuid meie üritusest võttis näiteks osa koguni IRL-i Pärnumaa juht Külvar Mand koos perega. Samuti ei pidanud ennast uhkeks Riigikogu liige, meiekandi mees Rein

Järg lk. 2

Ratas, kes töökindad kätte tõmbas. Siinkohal ütleme neile ja eraldi OÜ Aminoltele (prahi äraveo eest): "SUUR TÄNU!"

Et suppi sai, näete allpoolselt pildilt. Ka saun oli köetud. Nii et omalt poolt tegime lubatu kõik teoks. Järgmise aasta maikuus kindlasti kordame seda rohelist tegu ja kutsume alevirahvast selleks ajaks hirmust roheliste ees jagu saama.

Ja nüüd kohe-kohe algaval suvel soovitame alevi vahel metsa minnes mitte pudeleid puruks peksta, vaid need kenasti poodi viia. Samuti soovitame suvel (valla lambaid karjatades!) Urmas Aaval järele mõelda, kas maksis ikka nii kergekäeliselt loobuda vallalehes oma veeru kirjutamisest!? Häädemeeste rohelised annavad küll nõu, et kogugu ta vaimujõudu ja haaraku sügisel sulg uuesti kätte. Meie oleme vallavanema veerge alati suure huvi ja kaasaalamisega lugenud ega pole mitte kunagi tema isalikke näpunäiteid ära põlanud... Ja kui äkki ta sõbral Kalniniil on Lemmes ehitusprahi koristamisel abi vaja – siis vallavanem ärgu häbenegu meid appi kutsumast. Ainult me küsime siis muidugi, millise loaga see loss mere kaldale püsti pandi!...

"Roheline Häädemeeste" läheb nüüd aga suvevaheajale. Suvi on puhkuste ja reisimiste aeg, osadele kibe tööaeg, mistõttu meie lehest vaevalt enne sügist suurt puudust tunnete. Vaevatud vallavalitsus saab ka kergemini hingata ning suvelõbusid nautida – pole neid rohelisi oma koledate küsimustega tülitamas.

Head suve, kohtumiseni-lugemiseni mihklikuul!

EER Häädemeeste rakk

P.S. Peaaegu oleks meelest ära läinud tükatitükid vallamaastikul! Nimelt leidsime kaks huvitavat objekti, mida allpoolsetel pildidel tutvustame. Ülemisel fotol asub vallavanema poolt Papisilla komposteerimisväljakuks kutsutav prügil ja alumisel alevi Soometsa tee ääres endise silohoidlasse sginenud sodila. Mitte kuidagi ei saa ainult aru, milleks eksisteerib siis valla ametlik prügimägi!?

MINEVIK JA OLEVİK

Rääkides eestlase kestmisest rahvana ja selle tagamaadest, siis tuleb mees pidada järgmist tõsiasja. Peaaegu pidevalt vallutatud rahvana oleme paratamatult pidanud vallutajatega sunnitud dialoogi. Eriti tähendusrikas (sageli kurjakuulutatav) on see olnud **kultuuriliselt** ja siin ongi otsustatud meie **püsimine**. Just sel tasandil oleme suutnud säilitada sotsiaalsetest mäludest kõige tähtsama – RAHVUSLIKU MÄLU. Selle põhikandjateks on KEEL ja MEIE-ÜHTSUS. ("Eesti keel on eestlaseks olemise viis." – Mati Hint) Ei ole vaja vist üle korrata, kui väga okupandid on nendega võidelnud, sh. eriti keelega. Huvitaval kombel on eesti keele ja meele säilitamise salarelvaks olnud RAHVALAUL. Omapärane sealjuures veel see, et rahvalaul on toiminud kui LOITS ja selle edasikandjaks (järjepidevuse hoidjaks!) oli NAINE (EMA). Naisrahvalaulikud on olnud Eesti emakeskse ühiskonna võtmeisikud. Vaata ka eesti poettesse kui rahvalaulikute järjepidevuse hoidjaid (Koidula, Haava, Under, Alver)!

Eriti tähendusrikkaks tuleb hinnata meie üldlaulupidusid kui ühise bioenergiaväljaga loitsusid...

Mis te arvate, mitu korda meie rahva ajaloo on sellised loitsud mänginud väga tähtsat rolli? Tuletage need meelde!

Juba mainitud keel ja meie-ühtsus on olnud aluseks OMAKULTUURILE, mille all tuleb tegelikult (kuni möödunud sajandi lõpuni) mõista MAAKULTUURI, mis väljendas meie rahva senist elamise viisi. Selleks on **kaks ja pool aastatuhandet paikset elamist, põlluharimiskultuuri põlispõldudel**.

Kas teate, kus asuvad Eestimaa vanimad põllud?

Eestlaste maakultuur on püsinud tänu rahvuslikele põhiväärtustele – KODULE, PÕLLULE ja LOODUSELE. Siit siis ka nn. **kodukoha vaim** ja veel ühe rahvusliku põhiväärtusena (sisuliselt möödunud sajandi lõpuni) küllaltki kõrgelt hinnatud PÕLISUS.

Siinkohal võiks küsida – kui paljudel teist on PÕLISKODUD? Mis murdis mõrad põlisuse müüri!? Milliste vahenditega tegi seda nõukogude võim? Miks? Ja kuidas taaskehtestatud EV !? Miks!? Mitmendast põlvkonnast saab immigrantide jaoks alles alata põlisus kui protsess !?

Olgu siinkohal täpsustatud kodu tähendus (põlis)eestlase jaoks. **Kodu on koht, mis toidab, samuti RAHUPAIK**. Ta sisaldab meie olemise tarvis nii olulisi osi nagu

- ✘ KODURAHU
- ✘ PERERAHU
- ✘ ÖÖRAHU
- ✘ MEELERAHU

Eriti huvitav on nendest viimane, mille kaudu on olnud võimalik selline salapärase nähtus nagu **meeleparandus**. Vaatame, mida ütles selle kohta meie mõttetark Uku Masing:

"Eestlasele pole meelesparandamine mitte mingi järsk suunamuutmine, vaid meelesparandamine. Meel ei tähenda üht külge, vaid kõiki psüühilisi omadusi inimeses: mõistust, tundeid ja tahet. Ja parandada tähendab teha tugevaks, seada korda, mis on lagunenu või unarule jäänud. On vaja kõrvaldada üleaarne ning see, mis on nõrk, teha tugevamaks, s.o. paremaks. Need kaks mõistet on eestlasele sünonüümid."

Allakriipsutatud lausetega avab Uku Masing eestlase mitmevalentse loogika ühe üliolulise

tahu. Olgu siinkohal toodud lisaks selline näide – kui see või too asi (nähtus) pole ei seda ega teist, siis tuleb otsida mingit kolmandat (ehk enamat) võimalust. Selle loogika järgi **kui ei saa nii või naa, siis kuidagimoodi ikka saab!**...

Ja tsiteerime jälle Uku Masingut, et teada saada veel ühe eestlasliku loogikapärlit: *"Meile pole vaja fakte ja tunnuseid, et nii midagi oma võimu all hoida, vaid asjade olu mõista, et kasvada suuremaks. Asja olu aga ikka on teispoolel teda ennast ja sellepärast meie siht on näha läbi asja, mõista, mis on ta taga."* (!)

Seega, eestlast on huvitanud **asjadetagusus**, kuid paraku on meid viimasel ajal haaranud hoopiski ainult asjad – asjade ja nähtuste väline sära ja lummus... Mis puutub eespoolmainitud märksõnasse loodus, siis võiks juurde lisada, et tulenevalt meie iidsele seotusele (loe: sinasõprusele) loodusega on Eesti kultuurile omane **mütoloogilis-lüüriline mõttelaad**. Selle mõnedeks mõjusamateks märksõnadeks ja seisunditeks on näiteks

- 1) **üksiolek** (*Üksijäämine on endaga olek.* – Fred Jüssi)
- 2) **koosolemise mõõt** (*See on igaihel erinev. Seda peab õppima.* – F. J.)
- 3) **kontakt oma sisemusega** (*See saab selgeks, kui tehakse elus sundpeatatus.* – F. J.)
- 4) **ilus elav vaikus** (*Tõeline väärtus. Vaikusest algab kõik. See on nagu õnn.* – F. J.)
- 5) **hingevaikus** (*Vaata, kui palju võib kaaslasega koos olles vaikides ära öelda.* – F. J.)
- 6) **valgus** (*Valgus on suur saladus.* – F. J.)
- 7) **neli aastaega** (*Need on ääretult vajalikud, et kogeda nelja erinevat valgust.* – F. J.)
- 8) **vajadus** (*Kui kujuneb sügav sisemine vajadus, siis on [inimesel] valikuvõimalus.* – F. J.)
- 9) **helluse aeg** (*See aeg [esimene kohtumine hellusega] muudab vere mikrokeemiat, /---/ see hakkab alati nendes situatsioonides korduma, mis määrab su käitumise.* – F. J.)
- 10) **armastus** (*See peaks olema loomulik seisund suhtlemisel ümbrusega.* – F. J.)

Nendest vastuvaatav omanäoline (ökoloogiline) eksistentsimudel on aidanud eesti rahval siinses küllaltki karmis keskkonnas leida harmoonia, toimetulek ja püsimajäämine. Kuid meie uuele põlvkonnale on nood mõistest muutunud vaimu- ja hingehariduse puudumise tõttu tõeliseks mütoloogiaks – mõistetamatuks "müütiliseks eestluseks". Samuti on saanud müstikaks ka see, kui rääkida vanasti talus toimunud **keskkondlikust tavaõigusest** – käskudest-keeldudest loodusega suhtlemisel (*Ära raiu puud ilma temalt luba küsimata!* jne.)...

Seekordse mõtiskluse võikski lõpetada talutemaatikaga – nähtusega, millest on samuti saamas juba müüt. Ainult **edule** orienteerunud Eestis räägitakse vaid edukatest tootmistaludest, suurtaludest. Nendegi arv kahaneb paraku iga aastaga, kuna kaubanduskettidega pealetungiva välismaise põllumajandustoodangu kõlvatu konkurents hävitab meie talude turuvõimalused. Kuid ei maksa unustada, et kõik see juhtub veel ka "tänu" talude **ühistegevuse puudumisele!** On kindlaks tegemata ja avalikustamata, kui paljud talud peavad igal aastal lõpetama põllupidamise kaotajatena. Loeme aga, mida on öelnud professor Mati Hint (PÜ nr. 16 1999):

"Eestlased on iseseisvas Eestis jaotatud võitjateks ja kaotajateks, lihtsalt eestlasena elamist ei kaitse ükski riiklik programm. Kujukas näide on maaelu. Maaelus ja põllumajanduses tunnustatakse üksnes konkurentsivõimelisi suurmajapidamisi ühel poolel ning kaotajaid, lumpeniseeruvat maatöötute kihti teisel poolel. Kuid alternatiivina võiks nende kahe vahel olla

ambitsioonideta toimetulekatalu, mis lihtsalt säilitab maaelu./---/ Miks peavad kõik kas tootma turu jaoks või vaevlema tööpuuduses, kui alternatiiviks oleks elamine iseenda ja järeltuleva põlve jaoks, mõistes, et olud ambitsioonika ettevõtluse ja turu tarvis tootmiseks ebasoodsad, et valida tuleb maaelu kui elulaad./---/ Toimetulekatalu on taganud eesti rahva edasikestmise; kas ühiskonna jagamine võitjateks ja kaotajateks seda tagab, seda me veel ei tea.”

Siin peaksimegi nüüd üheskoos mõtlema, kuidas realselt rahvana edasi kesta. **Ja et mitte sugugi tähtsusetu ei ole siin kodu, kodutalu ja koduküla kestmine.** Mitte nii nagu meie (kodu)vallas, kus selle “juhtoinad” on teinud nendest kõige lihtlabasema äritsemise objekti.

Tiit Merenäkk

Mõned tähelepanekud “Euroopa kalandusfondi 2007 – 2013 rakenduskava” keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande avalikult arutelult

8. mail Põllumajandusministeeriumis toimunud tagasihoidlikul ümarlinal hämmastas kõigepealt see, et sinna polnud kutsutud Mereinstituudi ega ka Keskkonnaühenduste Koja esindajaid. Sisuliselt oli tegemist asjaosaliste ametnike koosviibimisega.

Juhtekspert Madis Metsuri jutust selgus, et KSH ülesandeks on

- kooskõla EL ja Eesti keskkonnapoliitikaga,
- kalavarude hea seisund ja jätkusuutlik majandamine,
- kalandusega kaasnevate negatiivsete keskkonnamõjude minimeerimine.

Veel rõhutas ta vajadust täienduskoolituse rakendamiseks kalanduses, samuti Eesti oma kala tarbimise osakaalu tõstmist. Viimatinimetatud takistab aga asjaolu, et osa liike on juba ohustatud, mistõttu ei saa kergekäeliselt püügilimiite tõsta. Tagasihoidlik on ka vesiviljelus (st. kala- ning vähikasvatus). Samuti on muutunud problemaatiliseks ookeanipüük – kalalaevastiku vananemise tõttu.

Tõsiseks puudujäägiks võib pidada seda, et keskkonnakaitseks pole praktiliselt meri meil kaetud, seepärast jäävad Eestit endiselt kollitama näiteks naftareostusega seonduvad ohud.

Veel vaatles ta rannakalurite küsimust ning nägi seal väljapääsu vaid kalandusturismiga tegelevate rannakülade arvu suurenemises ja ühistegevuse paranemises. Selle võimalikkus sõltub aga suuresti sellest, kas Eesti omavalitsustes tekib lõppude-lõpuks **haldussuutlikkus** või mitte! Sellest sõltub tema arvates ka kalanduse projektipõhise võimekuse kasv...

Kalaliidu esindaja tegi märkuse, et see kõik on väga kena, aga üldsõnalise KSH asemel oleks pidanud hoopiski selgitama meetmete rakendamise rahalist poolt. Samuti pole senini rahaliste jaotuste prioriteete arutatud ka kolmanda sektoriga. Põllumajandusministeeriumi esindaja arvas, et selleks on veel aega, kuna komisjon kinnitab kava tervikuna alles selle aasta viimases kvartalis.

Mida siit siis koduvallale kasulikku kõrva taha panna? Kas seda, et millal Treimani küla kuulutab end kalandusliku puhketurismiga tegelevaks rannakülaks!?

VEEL KORD ARUPÄRIMISEST

Häädemeeste roheliste arupärimisele (vt. Mati Kosele ja Häädemeeste vallavalitsusele – “Roheline Häädemeeste” nr. 4) vastas projektijuht Moonika Ani 4.mail. Kõigepealt on selles selgusetu, **kas tal olid üldse volitused esindada Mati Kose ja vallavalitsuse seisukohti.** Aga oletame, et need on olemas. Alljärgnevalt avalikustame tema vastused meie küsimustele ja vaatleme, mismoodi on toodetud üliosavalt sõnastatud valet.

Vastuseks EER Häädemeeste raku 21. 04. 2007 arupärimisele.

1. **Miks Häädemeeste Vallavalitsus ei pidanud Luitemaa LK rannaniitude hoolduskavade koostamise käigus läbirääkimisi kohalike külaelanikega, kellede elu-olu need otseselt puudutavad?**

Luitemaa Looduskaitsealal alustati ERDF projektiga, mille üks osa oli rannaniitude hoolduskavade koostamine, juba 2005 aasta kevadsuvel. Siis toimunud maahoolajate koosolekul oli koostatavast kavast juttu. Eraldi hoolduskavade koostamise alustamisest teavitamiseks toimus koosolek kõigile piirkonna maahoolajatele 28.detsembril 2005. Kõigile maahoolajatele saadeti posti teel isiklikud kutsed. Kõiki maahoolajaid informeeriti, mismoodi töö toimub, millistes osades see toimub ning millistes tööjarkudes kaasatakse maahoolajaid personaalselt. Samuti oli kõigil võimalus koheselt oma ettepanekud teha. Koosolekul oli kohal ka Lembit Künnapas.

Kommentaari: Sellel “maahoolajate koosolekul oli koostatavast kavast juttu”. Tõepoolest, juttu oli, kuid seda vaid möödaminnes – ühe lausega, mida muu jutu seas õieti tähele ei pandud. Üksikasjalikku informeerimist ei toimunud, mistõttu polnud ka võimalik teha ettepanekuid.

2. **Miks ei võimaldatud pärast looduskavade valmimist nende avalikku arutelu?**

Luitemaa LK rannaniitude hoolduskavad ei ole valminud. Kolmest etapist on valmis saanud kaks. Esimeses etapis koostati hoolduskavade koostamise põhimõtted. Kuna sellised kavad on esimesed Eestis ning tegemist on pilootprojektiga, mida peaksid hakkama järgima ka teised kaitsealad, kui kaitsekorralduskavast ei piisa, siis konsulteeriti selles järgus eelkõige looduskaitse spetsialistidega. Teises etapis koostati hoolduspõhimõtted suuremate piirkondade kaupa. See oli tööjark, kus arvestati eelkõige ala looduskaitse väärtust ning parimaid praktikaid Eestis ja mujal, et taastada ja hooldada rannaniite ning tagada ala väärtuste säilimine. Selle tööga selgitati välja lähtekohad,

millest tulenevalt hakata maahoolajatega individuaalsete kavade osas läbi rääkima.

Häädemeeste Vallavalitsuse kodulehele said nende kavade mustandid üles selleks, et nendega saaksid tutvuda Pärnumaa Keskkonnateenistuse, Riikliku Loodus-kaitsekeskuse ning Keskkonnaministeeriumi looduskaitse ja liigikaitse spetsialistid. Mustandite ülesriputamine oli tingitud sellest, et püüti kokku hoida paberit mustandite trükkimisel ning failide suuruse tõttu oli neid tülikas laiali saata. Piirkondlike kavade ülesriputamisel valla kodulehele eeldati, et asjast teavitatud ja/või huvitatud isikud võtavad küsimuste või ettepanekute korral kontakti otse koostajatega.

Kommentaari: Et “hoolduskavad ei ole valminud” on meie ja ka Muhuküla ning Piirumi piirkonna elanike jaoks kindlasti meeldiv üllatus. Järelikult on võimalik veel milleski läbi rääkida, kokku leppida. Soovitaksime seda teha küll **mitte iga maahoolajaga individuaalselt, vaid kogu külaga kollektiivselt.** Üksikult suheldes on “sehkendajatel” võimalik inimest kergesti n-ö. surnuks rääkida, külaga pole see enam nii lihtne.

Mis puutub hoolduskavade **mustandite** (!?) ülesriputamisse vallavalitsuse kodulehele, on see põhjendus lausvale näidiseks. Eriti naeruväärselt kõlab väide, et “*mustandite ülesriputamine oli tingitud sellest, et püüti kokku hoida paberit mustandite trükkimisel ning failide suuruse tõttu oli neid tülikas (!?) laiali saata.*” Kuna kavad olid algselt mõeldud vaid Pärnumaa Keskkonnateenistusele, Riiklikule Loodus-kaitsekeskusele ning Keskkonnaministeeriumile, siis neile elektrooniline edastamine küll probleeme poleks tekitanud. Hoolduskavade ülesriputamise eesmärk oli ehk tegelikult hoopiski lihtsam – teatud aja möödudes oleks need vallavolikogu poolt vaikselt ära kinnitatud, **kuna need nii kaua avalikustatuna ei ole esile kutsunud mitte ühtegi vastuväidet!**

3. **Mispärast pandi avaliku arutlusega hoolduskavad internetti (valla kodulehele) ilma Pärnumaa Keskkonnateenistuse nõusolekuta?**

Nagu eelmise punkti selgituses oli kirjas, pandi hoolduskavade mustandid valla kodulehele 21.novembril. 2006 üles just vastavate ametkondade ja spetsialistide jaoks tutvumiseks ja kommentaaride ning ettepanekute saamiseks. 9.jaanuaril 2007 toimus Häädemeestel ka hoolduskavade teemaline koosolek, millest võtsid osa nii Riikliku Looduskaitsekeskuse kui ka Pärnumaa Keskkonnateenistuse spetsialistid.

Kommentaari: Kas 9. jaanuaril 2007 toimus ikka nimetatud koosolek või mitte, on veel selgusetu. Täiesti võimalik, et see leidis aset **vaid paberil.** Vähemalt aprillis oli Pärnumaa Keskkonnateenistuse peaspetsialist Nele Saluäärele need vallavalitsuse kodulehele paigutatud hoolduskavad täielikuks üllatuseks!

4. **Miks Muhuküla hooldekavas laimati avalikult Raiesmaa talu, kus ei võimaldatavat juurdepääsu vaatlustornile?! Nõuame Mati Koselt ja Vallavalitsuselt avalikku vabandamist meie lehe mainumbris (või ajalehe „Koduvald veergudel). Vabanduse tekst palume saata 15. maiks meie ajalehe „Roheline Häädemeeste” meiliaadressile.**

Vastame väljavõttega valla kodulehel rippuvast tekstist: „Piirkonnas on Keskkonnainvesteeringute Keskuse finantseerimisel rajatud

Järg lk. 4

Algus lk. 3

vaatlustorn Raiesmaa kinnistu rannikule. Paraku sai torn kannatada 2005. a jaanuaritormis ning pole senini kasutuskorda seatud. Samuti pole maavaldaja võimaldanud vaba avalikku juurdepääsu torni kasutamiseks (praegu tuleb tornini jõudmiseks minna läbi taluõue). Selles olukorras tuleks kaitseala valitsejal ning rajatise finantseerijal nõuda torni taastamist ning avalikuks kasutuseks juurdepääsuraja ja väravate rajamist.

Juhul kui maavaldaja nende tingimustega ei soostu, tuleks kaaluda vaatetorni rajamist Muhukülla koos parkla, puhkekoha ja infostendiga, mis lisaks looduväärtustele tutvustaks ka küla asustusajalugu. Samuti oleks Muhuküla neemikul paiknev torn oluliselt parema asukohaga veelindude seire korraldamiseks, sest võimaldab avatud vaadet piki rannikut mõlemas suunas."

Hoolduskava mustandis on kasutatud sõnakombinatsiooni "vaba avalik juurdepääs", mis tähistaks eramaal seda kohta või rada, kus inimene võiks liikuda, teades, et ta ei kahjusta omaniku huve ega valdusi. Kuna kaistealal (ja mujal ka, igapäevase alusel) tohib eramaal viibida päeikesetõusust päikeseloojanguni, torni võidakse aga linnuvaatlusteks kasutada ka muul ajal, võib võõrastel inimestel tekkida segadus, kuna torn on küll kaugele nähtav aga tee sinna juurde lõppeb Lembit Künnapase hoovi juures, ühtegi viita ega silti ei parkimise ega liikumise kohta pole.

Kuna ka informatsioon torni seisukorra kohta on õige, ei leia hoolduskavade tellija ega koostaja et Lembit Künnapast oleks kuidagi laimatud. Hoolduskavas on kirjeldatud 2006.a novembri olukord Raiesmaa kinnistul. Hoolduskavade tellija ega koostaja ei näe selle kirjeldusega seoses põhjust vabandamiseks.

Kommentaari: Vale algab juba hoolduskava algtekstis. "Paraku sai torn kannatada jaanuaritormis ning pole senini kasutuskorda seatud." Paraku on torn täielikus kasutuskorras. "Samuti pole maavaldaja võimaldanud vaba avalikku juurdepääsu torni kasutamiseks (praegu tuleb tornini jõudmiseks minna läbi taluõue)." Maavaldaja on võimaldanud kõigile vaba avalikku juurdepääsu ja tornini jõudmiseks ei ole tulnud ega tule minna läbi taluõue! Seda kinnitab ka Pärnumaa Keskkonnateenistus, kust öeldi, et Raiesmaa talu aadressil pole neile saabunud ühtegi kaebust. Kaebusi pole ka vallavalitsuses. Mis puutub Ani poolt mainitud viitadesse-siltidesse, siis peaks nende olemasolu eest hea seisma hoopiski SA Luitemaa. Ei ole ju vaatetorn Raiesmaa talu eraettevõtte! (Korralikud viidad-sildid nimelt maksavad päris palju...)

Kuna informatsioon torni kohta on vale, leiame, et Raiesmaa talupere (Lembit Künnapas ei ela talus üksinda!) on laimatud. Nõuame jätkuvalt Mati Kose ja Häädemeeste vallavalitsuse avalikku vabandamist järgmises "Koduvalla" numbris.

5. Millal toimub lõppude-lõpuks Muhukülla ja Piirumi rannaniitude hoolduskavade avalik arutelu?

Hoolduskavade koostamise kolmas etapp, mille käigus koostatakse igale maahoolduse üksusele detailne hoolduskava, on alanud. Selle käigus on hetkel valminud üks kava, mida koostati koos maahooldajaga ning saadeti korraga tutvumiseks ja ettepanekute tegemiseks

nii maahooldajale, looduskaitselestele institutsioonidele kui ka konkreetsele alasele puutuvatele liigikaitse spetsialistidele. Erinevate hooldusüksuste kavade koostamisel pööratakse vastavalt hoolduskava koostamise põhimõtetele iga maaomaniku poole eraldi ning arutatakse läbi iga maa-ala looduskaitsele väärtused, maahooldaja võimalused ning leitakse looduskaitse all oleva väärtusliku rannaniidu optimaalseim hooldusviis, mis pannakse kirja ka kavasse. Kuna erinevate maahooldajate maadel asuvad erinevad loodusväärtused, on iga kava erinäoline.

Kuna hoolduskavad on olenevalt hooldusüksusest ja piirkonnast eripärased, ei pea hoolduskavade tellija otstarbekas korraldada avalikke arutelusid, eelistame vajadusel korraldada töökoosolekuid, kus arutleda ühe hooldusüksuse või piirkonnaga seotud konkreetseid küsimusi.

Pärast hoolduskavade koostamist kooskõlastatakse need asjaga seotud füüsiliste ja juriidiliste isikutega. Hoolduskavad muutuvad avalikeks dokumentideks, kui neist saab Luitemaa looduskaitseala kaitsekorralduskava kohustuslik lisa, enne seda on need soovitusliku iseloomuga ning peaksid aitama nii maaomanikke kui looduskaitsejaid nii korraldada kui õiglaselt hinnata rannaniitudele tehtavat tööd.

Kommentaari: Kuna hoolduskavad puudutavad Muhukülla ja Piirumi piirkonda terviklikult, siis tuleb terviklikult neid ka arutada. Nagu juba eespool (vt. punkt 2) mainitud, tuleb lähtuda küla ühishuvidest, nagu seda tehti kõikides meie rannakülades oma randade ühiskarjamaadega enne punast okupatsiooni. Või ei soovi Häädemeeste vallavalitsus (hüpinkukuga SA Luitemaa) tõelise külaühiskonna taasteket vallas!?

Algus lk.1

Vastus: Praeguse ajahetkeni ei ole SA eelnimetatud tegevustega seotud.

11. Kuidas näevad välja SA tegevuse eesmärgid ja tegevuskava 2007. aastaks?

Vastus: SA Luitemaal on kavas teha koostööd LKK Pärnu-Viljandi regiooniga, Keskkonnaministeeriumiga, naaberriikide keskkonnakaitse institutsioonidega ja teiste asjast huvitatud isikutega, koostamiseks taotlusprojekte EL programmeerimisperioodiks 2007-2013. 2007. aastal osalesin mina, juhatuse ainuisikulise liikmena, töökoosolekul, mil koostati Läänemere ranniku kaitsealadel kasvava biomassi kasutamise projektitaotluse esitamiseks tarvilik visioon – taotlusprojekti koostamine algab niipea, kui tingimused avalikustatakse. SA Luitemaa tegeleb Luitemaa LKAd tutvustava kodulehe koostamiseks tarviliku info kogumisega ning kodulehe avalikustamiseks/kättesaadavaks tegemiseks parimate võimaluste väljaselgitamisega.

12. Ja lõpuks oleks meie vallarahval huvitav teada, miks Te ei ole neid SA tegevusest tänaseni teavitanud? Miks see on olnud salastatud?

Vastus: Kuna praeguse hetkeni ei ole ühtegi SA Luitemaa esitatud projekti rahastatud, järgib juhatus tegutsemises vanasõna - enne mune, siis kaaguta. Hetkel pole projekte rahastatud ning see, et projekte koostatakse, koostöövõimaluste väljaselgitamise ning visioonide loomise koosolekutel osaletakse on igapäevatöö, millest teavitamist ei pea juhatus otstarbekaks.

Lehelugejatel tekkis seda intervjuud uurides kindlasti rida uusi küsimusi ...

OLUKORRAST VALLAS

Et kirjutada sellist ülevaadet, peab valdama infot. Seda mul pole. Pole ka kellegil teisel valla tavakodanikul. Tuleb leppida väiksema piirkonnaga. Külaga, kus ma elan.

Aga ka siinsest olukorrast tean vaid seda, mida ise olen näinud ja teistelt külaelanikelt kuulnud.

Objektiivse olukorra hindamiseks oleks vaja vallavõimude ja riigiorganite tegutsemiskavasid. Neid avalikustatud pole. Võib-olla pole neid olemaski? Mõtlen Arumetsa savi kasutamist keramsiidi valmistamiseks.

Alustada tuleks päris algusest. Võib-olla nii:

1. Mis on keramsiit?
2. Kas sellele on ka alternatiive?
3. Kellele on kasulik seda valmistada?
4. Kui kaugele ette on kavandatud Eesti maavarade kasutamine? Sealhulgas ka Arumetsa savi?
5. Milline on järgnevate aastate lubatud savi kasutamise kogused? Ikka pikas perspektiivis.
6. Mitu % savimaardla paksusest on kohustus tehase kasutada?
7. Kui palju on tehase lubatud oma tegevusega kahjustada keskkonda? Seega ka valla teiste tegevusalade toimimist (põllumajandus, turism jne.)?
8. Mis suunas on kavandatud tulevased karjääri laiendused?
9. Kas saab toimuma ka ümbruskonna maaomanikelt maa sundvõõrandamisi tehase toimimiseks?
10. Kas tehasele on mingeid kohustusi seniste keskkonnakahjustuste likvideerimiseks?
11. Kas vallavalitsusel on kohustus hoida kontrolli all tehase keskkonda mõjutav tegevus.
12. Kas Eesti riigis maksab ka eetilise printsiipi, et põld on meie toitja ja seda hävitada ei tohi?

Kui saaksin nendele küsimustele vastused ja lisades isenähtu ning küla pealt kuuldu, saaksin kirjutada võrdlemisi objektiivse hinnangu.

Kui ...

Seega jääb kirjutis pooleli.

Sulev Kasvandik

"Roheline Häädemeeste"
trükiarv 1500
Trükikoda: Hansaprint
e-mail : rohelineleht@gmail.com
Toimetaja k.t : Tiit Merenäkk
Ilmub kord kuus
Meie ajaleht on loetav internetis
<http://rohelineleht.googlepages.com>